

Nieuwe en zeldzame Belgische wantsen IV (Hemiptera: Heteroptera)

B. AUKEMA

Zoölogisch Museum, Afdeling Entomologie, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam, Nederland (e-mail: baukema@hetnet.nl)

Abstract

Tropidosteptes pacificus (VAN DUZEE, 1921), *Brachynotocoris puncticornis* REUTER, 1880, *Reuteria marqueti* PUTON, 1875 (Miridae) and *Empicoris baerensprungi* (DOHRN, 1863) (Reduviidae) are recorded for the first time from Belgium. Information about their biology and distribution is summarized.

Keywords: Heteroptera, Belgium, Miridae, Reduviidae, news records

Résumé

Tropidosteptes pacificus (VAN DUZEE, 1921), *Brachynotocoris puncticornis* REUTER, 1880, *Reuteria marqueti* PUTON, 1875 (Miridae) et *Empicoris baerensprungi* (DOHRN, 1863) (Reduviidae) sont signalés pour la première fois en Belgique. Des informations sur leur biologie et leur distribution sont résumées.

Samenvatting

Tropidosteptes pacificus (VAN DUZEE, 1921), *Brachynotocoris puncticornis* REUTER, 1880, *Reuteria marqueti* PUTON, 1875 (Miridae) en *Empicoris baerensprungi* (DOHRN, 1863) (Reduviidae) worden voor het eerst in België gemeld. Bijzonderheden over hun biologie en verspreiding worden kort samengevat.

Inleiding

In deze bijdrage aan de faunistiek van de Belgische wantsen worden de eerste vondsten van *Tropidosteptes pacificus*, *Brachynotocoris puncticornis* en *Reuteria marqueti* (Miridae) en *Empicoris baerensprungi* (Reduviidae) vermeld.

Gebruikte afkortingen voor collecties: KBIN: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.

Familie Miridae

Tropidosteptes pacificus (VAN DUZEE, 1921)

Provincie Antwerpen: Deurne, Ter Rivierenhof (FS0275), 17.VII.2009, 2 vijfdestadium larven en 1♀ geklopt van es, leg. B. AUKEMA; col. KBIN: 1♀.

Tropidosteptes pacificus is een Noord-Amerikaanse soort, die voor het eerst buiten haar oorspronkelijke verspreidingsgebied werd

aangetroffen in 2007 in Nederland (AUKEMA *et al.*, 2009). Ze komt voor langs de Pacifische kust van British Columbia in Canada tot California in de Verenigde Staten. In Nederland werd ze verzameld in de provincie Noord-Brabant in de buurt van Chaam, niet ver van de grens met België.

Tropidosteptes pacificus leeft fytofaag op verschillende soorten es (*Fraxinus* sp.) en kan aanzienlijke zuigschade veroorzaken op de waardplant (WHEELER, 2000; 2001). De bomen gaan daar echter niet aan dood (DREISTADT, 1994). In Nederland en België werd ze aangetroffen op es (*Fraxinus excelsior*). De eieren overwinteren in het hout van de waardplant en zowel in Noord-Amerika als in Europa ontwikkelen zich twee generaties per jaar. In Nederland werden volwassen dieren van de eerste generatie waargenomen van begin juni tot en met begin juli en die van de tweede generatie van eind juli tot en met eind augustus.

Hoe *T. pacificus* in Europa terecht is gekomen,

is niet bekend, maar introductie als ei in het jonge hout van plantgoed lijkt het meest waarschijnlijke.

***Brachynotocoris puncticornis* REUTER, 1880**

Provincie Antwerpen: Deurne, Ter Rivierenhof (FS0275), 17.VII.2009, 4♂, 14♀ en 2 vijfdestadium larven geklopt van es, leg. B. AUKEMA, col. KBIN: 1♂, 1♀.

Brachynotocoris puncticornis is een Palaearctische soort, die voorkomt in Midden- en Zuid-Europa (Engeland, Nederland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Italië, Bulgarije, Roemenië, Moldavië en Ukraine), Noord-Afrika (Marokko en Tunesië) en in Azië in het Midden-Oosten (Iran) en in de Kaukasus (Armenië en Azerbeidzjan) (KERZHNER & JOSIFOV, 1999; LINNAVUORI & MODARRES, 1999; DRAPOLYUK, 2001; HRADIL *et al.*, 2002; RABITSCH, 2003; KMENT *et al.*, 2005; NAU & BROOKE, 2007). Het voorkomen in Noord-Amerika wordt toegeschreven aan introductie op uit Europa ingevoerde essen (WHEELER & HENRY, 1992). Tot eind jaren '80 van de vorige eeuw was ze in Europa gekend als een Mediterrane soort, die sindsdien haar areaal in noordwestelijke richting uitbreidde, mogelijk als reactie op veranderingen in het klimaat. In 1989 werd ze voor het eerst in Nederland waargenomen, tot dan toe de meest noordelijke vindplaats (AUKEMA, 1990). In 2006 werd ze voor het eerst in Engeland gemeld (NAU & BROOKE, 2007).

Brachynotocoris puncticornis leeft monofaag op es (*Fraxinus excelsior*), mogelijk ook op geïntroduceerde essoorten. Ze heeft één generatie per jaar en de eieren overwinteren in de jonge twijgen. In Nederland werden volwassen dieren waargenomen van begin juli tot eind augustus. Opmerkelijk is dat van de 46 vondsten in Nederland er 36 betrekking hadden op vliegend gevangen dieren: 33 keer werden er exemplaren op licht gevangen, twee keer in een malaiseval en één keer in een raamval. Mogelijk leven ze hoofdzakelijk in de boomkruinen, waardoor ze vanaf de grond niet zo eenvoudig te vangen zijn.

***Reuteria marqueti* PUTON, 1875**

Provincie Antwerpen: Deurne, Ter Rivierenhof (FS0275), 17.VII.2009, 6♂, 3♀ geklopt van winterlinde, leg. B. AUKEMA, col. KBIN: 2♂, 2♀.

Reuteria marqueti is een Midden- en Zuid-

Europees soort, die voorkomt in Albanië, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Croatië, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Moldavië, Nederland, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Servië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Ukraine en Zwitserland (PROTIĆ, 1998; KERZHNER & JOSIFOV, 1999; STĂNESCU, 2002; BROOKE & NAU, 2007). Evenals *B. puncticornis* breidde *R. marqueti* haar areaal sinds het midden van de jaren '80 van de vorige eeuw in noordwestelijke richting uit. In 1987 werd ze voor het eerst in Nederland waargenomen (AUKEMA, 1989) en het eerste Engelse exemplaar werd in 2006 op licht gevangen (BROOKE & NAU, 2007).

Reuteria marqueti leeft zoöfytofaag op verschillende loofbomen, vooral op ruwe iep (*Ulmus glabra* HUDS. 1762) en winterlinde (*Tilia cordata* MILL., 1768), maar incidenteel ook op andere bomen. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. In Nederland werden adulten waargenomen van begin juli tot eind september. Deze soort is warmteminnend en komt vooral voor op zongeëxposeerde bomen, ook op solitaire bomen in stedelijk gebied.

Familie Reduviidae

***Empicoris baerensprungi* (DOHRN, 1863)**

Provincie Antwerpen: Brasschaat, Peerdsbos (FS0483), 16.VII.2009, 2♀ op beukenstammen, leg. B. AUKEMA, col. KBIN.

Empicoris baerensprungi heeft een Midden- en Zuid-Europese verspreiding en komt voor in Duitsland, Frankrijk, Engeland, Hongarije, Italië, Macedonië, Nederland, Oostenrijk, Polen, Servië, Slovenië, Tsjechië en Ukraine (PUTSHKOV & PUTSHKOV, 1995; PROTIĆ, 1998).

Empicoris baerensprungi leeft zoöfaag op stammen en dikke takken van loof- en naaldbomen, maar er zijn ook waarnemingen van houtstapels en uit hopen rijshout en verlaten vogelnesten. In Nederland werd ze gevonden op stammen van es (*Fraxinus excelsior*), grove den (*Pinus sylvestris* L.), robinia (*Robinia pseudoacacia* L.) en zomereik (*Quercus robur* L.). Ze komt zowel voor op bomen met diepe schorsspleten en korstmossen, als op vrijwel kale, gladde stammen. Het is een warmteminnende soort, die vooral voorkomt op zongeëxposeerde stammen. Ze leeft van Psocoptera en andere kleine insecten. De levenscyclus is niet goed bekend en schijnt

lokaal en per jaar te kunnen verschillen (WACHMANN *et al.*, 2006). Zowel larven als adulten kunnen overwinteren en de meeste adulten zijn in de maanden juni en juli gevonden. In Nederland werden volwassen dieren verzameld van eind mei tot eind augustus.

Empicoris baerensprungi geldt overal als zeldzaam, maar vermoedelijk wordt dat vooral veroorzaakt door het moeilijk te bemonsteren habitat, de goede schutkleur en haar trage bewegingen (PUTSHKOV & MOULET, 2010). De beste methode om haar te vinden is het afborstelen van stammen en takken met een fijne borstel boven een witte bak.

Dankwoord

Gaby VISKENS en Jos BRUERS worden bedankt voor hun gastvrijheid en assistentie.

Bibliografie

- AUKEMA B., 1989. – Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. *Tijdschrift voor Entomologie*, 132: 1-104.
- AUKEMA B., 1990. – *Brachynotocoris puncticornis* nieuw voor de Nederlandse fauna. *Entomologische Berichten*, 50: 15-16.
- AUKEMA B., SCHWARTZ M.D. & DEN BIEMAN K., 2009. – *Tropidosteptes pacificus* (Van Duzee, 1921), another Nearctic mirid in Europe (Hemiptera: Heteroptera: Mirinae). *Zootaxa*, 2135: 65-68.
- BROOKE S.E. & NAU B.S., 2007. – *Reuteria marqueti* Puton, new to Britain. *Het News*, 9: 9.
- DRAPOLYUK I.S., 2001. – New records of Orthotylinae and Phylinae from Caucasus (Heteroptera: Miridae). *Zoosystematica Rossica*, 10: 73-75.
- DREISTADT S.H., 1994. – Pests of landscape trees and shrubs: an integrated pest management guide. *University of California, Division of Agriculture and Natural Resources Publication*, 3359: i-iv, 327 pp.
- HRADIL K., KAPITOLA P., JINDRA Z. & KMENT P., 2002. – Faunistic records from the Czech Republic. *Klapalekiana*, 38: 113-114.
- KERZHNER I.M. & JOSIFOV M., 1999. – Miridae Hahn, 1833. In: AUKEMA B. & RIEGER Chr. (Eds.), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region, 3. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam, 576 pp.
- KMENT P., BRYJA J., HRADIL K. & JINDRA Z., 2005. – New and interesting records of true bugs (Heteroptera) from the Czech Republic and Slovakia III. *Klapalekiana*, 41: 157-213.
- LINNAVUORI R.E. & MODARRES M., 1999. – Studies on the Heteroptera of the Khorasan province in N.E. Iran. II. Cimicomorpha: Miridae. *Entomologica Fennica*, 10: 215-231.
- NAU B.S. & BROOKE S.E., 2007. – *Brachynotocoris puncticornis* Reuter, 1880 (Hem., Miridae) new to Britain. *Entomologist's Monthly Magazine*, 143: 135-136.
- PROTIĆ L., 1998. – Catalogue of the Heteroptera fauna of Yugoslav countries. Part One. *Prirodnaèki Muzej u Beogradu (Posebna Izdanja)*, 38: 1-215.
- PUTSHKOV P.V. & MOULET P., 2010. – Hémiptères Reduviidae d'Europe Occidentale. *Faune de France*, 92: 1-668.
- PUTSHKOV P.V. & PUTSHKOV V.G., 1995. – Familie Reduviidae Latreille, 1807 – assassin-bugs. In: AUKEMA B. & RIEGER Chr. (Eds), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region, 2: 148-265. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam.
- RABITSCH W., 2003. – Beitrag zur Kenntnis der Wanzenfauna von Wien (Insecta, Heteroptera). *Linzer Biologische Beiträge*, 35: 957-993.
- STĂNESCU A., 2002. – Catalogue of mirids (Heteroptera: Miridae) from Romania. *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa"*, 43: 129-197.
- WACHMANN E, MELBER A. & DECKERT J., 2006. – Wanzen. Band 1. Dipsocoromorpha. Nepomorpha. Gerromorpha. Leptopodomorpha. Cimicomorpha (Teil 1). *Die Tierwelt Deutschlands*, 77: 1-263.
- WHEELER JR A.G., 2000. – Plant bugs (Miridae) as plant pests. In: SCHAEFER C.W. & PANIZZI A.R. (Eds). *Heteroptera of economic importance*: 37-83. CRC Press, Boca Raton, London, New York & Washington, D.C.
- WHEELER JR A.G., 2001. – *Biology of the plant bugs (Hemiptera : Miridae) : pests, predators, opportunists*. Cornell University Press, Ithaca and London, 15, 507 pp.
- WHEELER & HENRY, 1992. – *A synthesis of the Holarctic Miridae (Heteroptera): distribution, biology, and origin, with emphasis on North America*. Entomological Society of America, Lanham, Maryland, v, 282 pp. (Thomas Say Foundation Monograph XV.).